

INGRID SUNDBERG:

Statist i Europasamarbetet

När Sverige inte vågade gå in som medlem av EG, fick vi i stället ett frihandelsavtal, som med vissa undantag gett oss rätt till fri handel inom gemenskapen. Detta har fungerat bra, men nu har många förhållanden ändrats. Nya medlemmar tillkommer, medan vi fortfarande står utanför. Vi kan inte påverka besluten inom EG. Vi får veta vad vi får lov att göra, men varför det skall vara så eller så får vi ofta gissa oss till. Samtidigt vidgas EGs möjligheter i världen, Kina har öppnats – där får vi reda oss utan EGs hjälp – och EG har nya avtal med u-länderna om hur industriellt samarbete och handel skall utvecklas. Sverige står utanför. Riksdagsledamoten Ingrid Sundberg pekar på alla dessa förhållanden i sin artikel och ifrågasätter om inte en ny diskussion om Sverige och EG borde tagas upp.

Medlemskap, association, frihandelsavtal – vi minns hur diskussionerna fördes under slutet av 60-talet, när det blev aktuellt med ett nära samarbete mellan Sverige och EG. Vår ursprungliga ansökan från 1967 lämnade fältet öppet för olika anslutningsformer. Det blev dock ganska snart klart att det inte gick att få någon politisk enighet om medlemskap. Socialdemokraterna framställde det eventuellt närmare utrikespolitiska samarbetet inom EG som oförenligt med svensk neutralitetspolitik. Nu efteråt kan man lugnt säga att de farhågorna visat sig obefogade, eftersom någon överstatlig instans med utrikespolitiska befogenheter inte kommit till stånd.

Sverige fick i stället ett frihandelsavtal som utesluter oss från allt deltagande i beslut som fattas men ger oss samma handelsrättigheter som EG och helt fri handel inom gemenskapen, när övergångstiden för papper och pappersprodukter är avslutad.

Hur har nu utvecklingen blivit? Sverige är i dag EG:s till storleken tredje handelspartner, och vad som händer inom EG är av största betydelse för vårt eget näringsliv. De stora problemen delar vi med EG. De utgörs i första hand av ökningen av oljepriserna, stigande råvarukostnader och ökad konkurrens från lågprisländerna.

Inom EG räknar man med att exporten till industriländerna från tredje världens länder år 2000 kommer att uppgå till mer än 100 miljarder dollar. Industriländernas möjligheter att bemöta denna export fordrar en intensiv satsning på förändring av i-ländernas produktion mot högteknologiska produkter och avancerad forskning och utveck-

ling. Redan här möter vi i Sverige problem. Den minskade tillströmningen till forskarutbildningen och den långvariga försummelser av skolutbildningens kunskapsförmedlande har gjort att vi i förhållande till EG-länderna blivit efter. Vi löper risk för en utbildningsmässig isolering, som gör oss än mindre rustade när vi också måste anpassa oss till en växande världsmarknad. Medan man i länder runt om i Europa strävar efter att höja utbildningens kvalitet, sitter vi för oss själva och sänker standarden på vår utbildning.

Därmed minskar vi våra möjligheter till att delta i förnyelsen av teknologi och produktion. Att den är nödvändig har vi om inte annat kunnat konstatera i samband med stålkrisen. Vi har helt naturligt varit tvungna att acceptera EG:s prisstabiliseringssystem, och England och Frankrike har riktat klagomål mot oss för en alltför stor export av tackjärn och stål. Men ersättningsproduktion och högre förädling måste till.

Enligt vårt avtal måste vi som nämnts i varje fråga rätta oss efter vad andra bestämmer. Frånsett avtalet om fiske och vår associering med Euratoms fusionsforskning rör det sig för oss endast om utbyte av informationer och synpunkter. Någon reell påverkan på beslut har vi inte och kan heller inte få. Så är det inte för alla. De nio skall nu utvidgas, och Spanien, Portugal och Grekland blir snart medlemmar. Vår isolering bara ökar.

Hur utvecklingen blivit

EG har som alla andra organisationer utvecklats sedan sin tillkomst. Den handelspo-

litiska unionen är ett faktum, och alla förhandlingar som rör ett av EG-länderna och ett land utanför EG förs av EG. Den gemensamma marknaden har inte heller legat stilla när det gäller att skaffa nya handelspartners. Som en del av förnyelseprocessen och för att bemöta den stigande konkurrensen från lågprisländerna har man sträckt ut samarbetsviljan både åt öster, väster och söder. Här ser man nya stora marknader, och tillfällena försitts inte.

Det finns skäl att erinra om hur diskussionen gick i Sverige, när frågan om vår anslutningsform var aktuell. Från vänsterhåll fördes en intensiv propaganda mot EG som ett kapitalistiskt och försvarspolitiskt förbund, där inget utrymme skulle ges för svenska krav på rättvisa och solidaritet. Ett medlemskap i EG skulle dessutom försvåra en utbyggnad av våra handelsförbindelser österut och göra oss politiskt och ekonomiskt bundna av NATO-länderna.

Visst rönt bildandet av EG ett starkt motstånd från rysk sida. Det var från Sovjet som talet om monopolkapitalism stammade, och oupphörligen framställdes kommissionen som en försvarspolitisk organisation. Utvecklingen har emellertid gått i annan riktning. EG har mer än fördubblat sin import från Sovjet sedan 1975 och exporten ökar stadigt. Med Rumänien har slutits ett avtal som innebär att landet sedan 1974 tillhör de länder som utnyttjar det allmänna preferenssystemet. Också Bulgarien har ansökt om samma fördelar. 1975 togs de första kontakterna mellan EG och Comecon, och 1977 möttes EG:s "utrikesminister" William Hafverkamp och Comecons president, den ru-

månse premiärministern Marinescu. Därefter har förhandlingarna fortsatt. Öststatsländerna har tydligen ändrat uppfattning och accepterar EG som en politisk och ekonomisk realitet, även om man fortfarande insisterar på att alla avtal också skall tecknas separat med de olika länderna. En fortsatt utveckling av EG-ländernas handel med Comeconstaterna kommer att öka konkurrensen för svensk export på öststatsmarknaden, och i alla händelser underlättas denna inte av att vi står utanför EG.

EG och Kina

En ny och intressant marknad för EG utgörs av Kina. Närmare en miljard människor utgör en potentiell marknad av en storlek som måste få tilltänkta handelspartners att jubla. Kina har också länge varit intresserat av EG. När det bilaterala handelsavtalet mellan Kina och de olika medlemsländerna i EG gick ut 1974 intensifierades kontakterna, som sedan fortsatt med smärre uppehåll. I början av 1977 resulterade förhandlingarna i ett handelsavtal som lovordades från bägge håll.

Utvecklingen i Kina de senaste åren har ju också ökat intresset från svensk sida. Vi, liksom EG, har sänt industridelegationer, och kineser har besökt oss i syfte att skaffa sig information om svenska produkter. Hur vi som ett litet land skall klara oss i konkurrensen med EG vet vi ännu inte. Vägen ligger öppen för ett ökat handelsutbyte med denna enorma marknad, och EG:s chef Roy Jenkins har uttalat att EG omkring 1985 skulle kunna räkna med en kinesisk marknad värd mellan 12 000 och 15 000 miljoner pund.

Nästa år skall en affärsvecka anordnas i Bryssel med ett hundratal kinesiska affärsmän, som skall möta representanter från EG-länderna.

Kommer Sverige att få vara med? Vilka resurser har vi att ställa upp med? Knappast några svenskar kan kinesiska, och EG kommer med all sannolikhet att försöka bemästra språksvårigheterna på samma sätt som man gjort med Japan. Varje år ges tvååriga stipendier till unga medborgare i EG-länderna, som under det första året intensivstuderar japanska i Tokyo, varefter följer ett års praktikantverksamhet i japanskt företag. Dessa stipendier är en följd av nya överenskommelser på handelsområdet med Japan men står naturligtvis inte öppna för svenska ungdomar.

Biståndsfrågor

När svenskt samarbete med EG diskuteras, nämns olägenheten med att inte kunna påverka besluten. Den andra olägenheten – att inte kunna ta direkt del av de erfarenheter som görs av EG – nämns inte så ofta. Och nog vore det önskvärt att svensk biståndsverksamhet tittade litet mer noga på följderna av den sk Lomékonventionen, uppkallad efter Lomé i Togo, där den undertecknades i februari 1975 av EG och de 55 afrikanska, karibiska och Stilla havs-stater, som gemensamt kallas ACP-staterna. Avtalet går ut på ett ökat industriellt samarbete, varvid ACP-staterna skall ges möjlighet till uppbyggnad av infrastruktur och utrikeshandel. Avtalet beskriver noggrant hur i- och u-länder skall samarbeta på det industri-

ella området. Det rör sig inte om bistånd i traditionell svensk mening. Lomékonventionen syftar till en omfattande utveckling av det industriella samarbetet, inbegripet områden som handel, teknologi, utbildning, marknadsföring och satsning på industriell uppbyggnad. Därtill kommer fritt tillträde till EG:s marknad för 90 % av alla produkter från ACP-staterna.

En snabb ekonomisk tillväxt i u-länderna ses från EG:s sida som det enda alternativet till en mer rättvis global inkomstfördelning. I-länderna måste ta på sig ansvaret för att höja u-ländernas produktivitet och därmed skapa förutsättningar för höjda realinkomster i dessa länder. Villkoret för en sådan exportorienterad tillväxt är naturligtvis att inte omvärlden genom olika protektionistiska manövrar förhindrar utvecklingen. Också från svensk sida har betonats värdet av resursöverföringar från i-länder till u-länder i form av bistånd, lån och betalningar för varor. Pengarna kommer förr eller senare tillbaka i form av ökad upphandling.

Sedan socialdemokraterna lämnade regeringsmakten i vårt land har den officiella inställningen till ett ökat industriellt samarbete förändrats till det bättre. Tidigare var det fult, för att inte säga omoraliskt, att koppla ihop svenskt näringsliv med bistånd. Att en åtgärd i tredje världen skulle kunna öka sysselsättningen här hemma eller tillföra oss utländsk valuta sågs länge som en negativ faktor i svensk biståndsverksamhet. Det är säkert en riktig princip att mottagarländerna skall bestämma om biståndsmedlens användning genom att göra egna bedömningar. Men den principen får inte utesluta

lättnader för svenskt näringsliv, när det gäller att bidra till utvecklingen i u-länderna, tex i form av statliga garantier. Även här gäller ju att det är u-ländernas önskemål som ligger till grund för åtgärder.

Från u-ländernas sida har i allt starkare ordalag uttryckts önskemål om hjälp till industriell uppbyggnad, även i form av joint ventures. Självklart har också från deras sida förts fram krav på att bistånd skall var obundet – upphandling skall kunna ske i de länder där det är mest förmånligt. Dessa önskemål har i alltför ringa grad kunnat tillgodoses. Lågkonjunkturen i Europa har gjort EG-länderna ovilliga att öka andelen obundet bistånd. Med tanke på förhållandena i vårt land är det därför inte rimligt att Sverige nu ensamt skall gå ut och öka andelen obundet bistånd och därigenom ställa oss i ett sämre läge än andra i-länder. En ökad andel obundet bistånd måste dessutom kompenseras av verk samma marknadsföringsåtgärder som ger oss möjlighet att konkurrera.

Vårt behov av EG

Från svensk sida blir det alltmer betydelsefullt att försöka hålla jämna steg med EG-länderna inte bara när det gäller handeln med de nio – snart tolv – utan också när det gäller EG:s externa handel med länder på andra kontinenter. Vårt frihandelsavtal jämför oss i många fall med EG-länderna, och genom de nu avslutade GATT-förhandlingarna har vi blivit delaktiga av tullsänkningar gentemot länder också utanför EG.

Vår möjlighet att hålla jämna steg kan

emellertid begränsas av de protektionistiska tendenser som på vissa håll gör sig gällande inom EG, detta trots att frihandeln var den bärande idén vid EG:s tillkomst. Från svensk sida har vi allt att vinna på att sträva efter att motverka ansatser till protektionism, även om vi inte tillåts göra det inom EG. Sådana ansatser står inte bara i strid med vår allmänna frihandelspolitik utan får en destruktiv inverkan på hela världshandeln. Den större konkurrensen från länder med helt andra lönekostnader kommer att öka, och vi måste inrikta oss på att bemöta den, inte på att förkväva den genom restriktioner av olika slag. I-världen upplever i dag denna konkurrens tillsammans med arbetslöshet och inflation i de egna länderna. Inget europeiskt land kan ensamt bemästra dessa svårigheter därför att inget land har ensamt styrka eller storlek därför. EG med sina nära 260 miljoner invånare har däremot ett avgörande inflytande på den framtida utvecklingen genom att vara världens största handelsenhet och likaså världens största biståndsgivare till u-länderna.

Det är därför inte underligt att allt fler länder vill närma sig EG. Det gäller också

Sverige, som inom ramen för vad vårt avtal bjuder försöker att förbättra samarbetet inom olika områden. Våra förbindelser skall enligt avtalet vara nära, omfattande och varaktiga, men det är klart att allteftersom EG utvecklas vidare, kommer vi alltmer åt sidan. Europaparlamentet kommer att ge den enskilda människan i EG-länderna en direkt möjlighet att påverka utvecklingen, och helt naturligt medför detta att Sveriges relativa vikt och betydelse i förhållande till EG kommer att reduceras. En associering skulle ge vårt samarbete en helt annan politisk stadga.

Ingen sätter vår kulturella och känslomässiga samhörighet med Västeuropa i fråga. Lika påtagligt är vårt ekonomiska beroende, och det beroendet gäller ett EG som har utvecklats åtskilligt sedan debatten om Sveriges anslutningsform fördes. Tiden borde därför vara mogen att intensifiera debatten om – inte varaktigheten – men väl omfattningen och närhetsgraden av vårt samarbete med EG. Både Sverige och EG skulle vinna på att en sådan debatt fördes; denna gången dock utan ovederhäftiga anspelningar på att någon skulle vilja sätta vår alliansfria neutralitetspolitik i fråga.